

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023-2024

Γ΄ ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΛΥΣΕΙΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 24 Μαΐου 2024

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Α΄ ΣΕΙΡΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Γ005

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 90 λεπτά

ΛΥΣΕΙΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΞΙ (6) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

(Μονάδες 40)

1. Να μεταφράσετε τα πιο κάτω κείμενα στα ελληνικά.

I. Ut veni ad urbem, non destiti omnia et dicere et facere, quae ad concordiam pertinerent; tantus furor omnes invaserat, ut pugnare cuperent, etsi ego clamabam nihil esse bello civili miserius. Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed nihil miserius quam ipsa victoria: ea victores ferociores reddit, ut, etiamsi natura tales non sint, necessitate esse cogantur. Bellorum enim civilium exitus tales sunt, ut victor obsequatur iis, quorum auxilio victoria parta sit.

(Λατινικά Λυκείου, XXXVII, ελαφρά διασκευή)

II. Haec est tyrannorum vita, in qua nulla caritas, nulla fiducia benevolentiae stabilis esse potest: tyrannis omnia semper sollicita sunt; nullus locus amicitiae eis est. Coluntur tamen simulatione dumtaxat ad tempus. Quodsi ceciderunt, tum intellegitur, quam fuerint inopes amicorum. Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem: «Tum intellexi, quos fidos amicos habuissem, quos infidos, cum iam neutris gratiam referre poteram».

(Λατινικά Λυκείου, XLIV, ελαφρά διασκευή)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**(Μονάδες 60)**

1.α) Δίνονται δύο λέξεις της Ελληνικής. Να γράψετε μία (1) λέξη της Λατινικής, με την οποία συνδέεται ετυμολογικά καθεμιά από αυτές (αν πρόκειται για ρήμα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής / αν πρόκειται για ουσιαστικό, στην ονομαστική ενικού).

γεννώ	άγημα
gigno genus	ago agmen

(Μονάδες 2)

β) Δίνονται οι ακόλουθες τριάδες λέξεων από την Αγγλική, Γαλλική και Ιταλική. Να γράψετε μία (1) λέξη της Λατινικής, με την οποία συνδέεται ετυμολογικά η κάθε τριάδα (αν πρόκειται για ρήμα, στο πρώτο πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής ή παθητικής φωνής / αν πρόκειται για ουσιαστικό, στην ονομαστική ενικού).

ΑΓΓΛΙΚΗ	ΓΑΛΛΙΚΗ	ΙΤΑΛΙΚΗ	ΛΑΤΙΝΙΚΗ
medicine	médecine	medicinale	medeor
passion	passion	passione	patior

(Μονάδες 2)

2. α) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τις πτώσεις της στήλης Β΄. Στη στήλη Β΄ περισσεύουν τρεις (3) επιλογές.

Α΄	Β΄
α. exitus	1. γενική ενικού
β. amicitiae	2. ονομαστική πληθυντικού
	3. αιτιατική πληθυντικού
	4. δοτική ενικού
	5. ονομαστική ενικού

α. 2	β. 4
-------------	-------------

(Μονάδες 2)

β) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να μεταφέρετε τους πιο κάτω τύπους στον αντίθετο αριθμό.

- victor   ⇒ **victores**
- iis   ⇒ **ei / ii**
- tempus   ⇒ **tempora**
- inopes   ⇒ **inops**

(Μονάδες 4)

γ) Από τα κείμενα που δόθηκαν για μετάφραση, να γράψετε τους μονολεκτικούς τύπους των άλλων βαθμών των πιο κάτω επιθέτων, διευκρινίζοντας ποιον βαθμό γράφετε. Να διατηρήσετε αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος.

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
miserum	miserius	miserrimum
feroces	ferociiores	ferocissimos

(Μονάδες 2)

3. Να γράψετε τους πιο κάτω ρηματικούς τύπους σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί. Όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο.

α. **dicere**: στο α' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή

dicemus

β. **cogantur**: στο γ' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα στην ίδια φωνή

coacti erunt

γ. **obsequatur**: στο απαρέμφατο ενεστώτα

obsequi

δ. **potest**: στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της υποτακτικής υπερσυντελικού

potuisset

ε. **ceciderunt**: στο α' πρόσωπο ενικού της υποτακτικής παρατατικού

caderem

στ. **intellegitur**: στο β' πρόσωπο πληθυντικού της προστακτικής ενεστώτα στην ενεργητική φωνή

intellegite

ζ. **referre**: στην ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους της μετοχής παθητικού παρακειμένου

relatus

(Μονάδες 7)

4. α) Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα στην υπογραμμισμένη πρόταση. Στο τετράδιο απαντήσεων να γράψετε μόνο το σφάλμα και τη διόρθωσή του.

Graeci libros legebant quo mentem meliorem habeant.

Σφάλμα = **habeant**

Ορθός τύπος = **haberent**

(Μονάδες 2)

β) Ποια από τις πιο κάτω προτάσεις είναι συντακτικώς ορθή; Να αιτιολογήσετε μόνο την απάντηση που θεωρείτε ορθή.

- i. Si milites fortiter pugnarent, vincere possunt.
- ii. Si milites fortiter pugnarent, vincere poterant.
- iii. Si milites fortiter pugnent, vincere possint.

- Ορθή είναι η πρόταση **iii. Si milites fortiter pugnent, vincere possint.**
- Υποθετικός λόγος: ΔΥΝΑΤΗ ΥΠΟΘΕΣΗ
- Υπόθεση: Si + Υποτακτική Ενεστώτα pugnent
- Απόδοση: Υποτακτική Ενεστώτα possint

(Μονάδες 3)

5. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο κάτω τύπους που είναι υπογραμμισμένοι στα διδαγμένα κείμενα για μετάφραση.

• ferociores	⇒ Κατηγορούμενο στο victores
• Bellorum	⇒ Γενική υποκειμενική στο exitus
• dixisse	⇒ Ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ferunt
• exulantem	⇒ Χρονική μετοχή

(Μονάδες 4)

6. Να αναγνωρίσετε την πιο κάτω πρόταση (είδος, εισαγωγή, εκφορά, αιτιολόγηση εκφοράς).

... in qua nulla caritas, nulla fiducia benevolentiae stabilis esse potest.

Είδος:	⇒ Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο vita
Εισαγωγή:	⇒ Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία (in) qua.
Εκφορά:	⇒ Εκφέρεται με οριστική ενεστώτα, potest.
Αιτιολόγηση:	⇒ Οριστική, διότι δηλώνει πραγματικό γεγονός. ⇒ Ενεστώτα, διότι αναφέρεται στο παρόν.

(Μονάδες 3)

7. α) Να μετατρέψετε τη σύνταξη της πιο κάτω πρότασης σε παθητική με τη χρήση της παθητικής περιφραστικής συζυγίας.

Homo aurum contemnere debebat.

Aurum homini contemnendum erat.

(Μονάδες 3)

β) Να μετατρέψετε την πιο κάτω πλάγια ερώτηση σε ευθεία.

Nescio enim quis fugere velit.

Quis fugere vult?

(Μονάδες 2)

8. Να υποδείξετε πού τονίζονται οι πιο κάτω λέξεις. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τους κανόνες τονισμού.

tyrannorum, amicitiae

tyrannórum	Τονίζεται στην παραλήγουσα, διότι η παραλήγουσα είναι μακρά, καθώς πρόκειται για γενική πληθυντικού β' κλίσης.
amicítiae	Τονίζεται στην προπαραλήγουσα, διότι η παραλήγουσα είναι βραχύχρονη, καθώς έχει φωνήεν μπροστά από άλλο φωνήεν.

(Μονάδες 2)

9. α) Ποια σημασία έχει η λέξη «τύραννος» την εποχή του Κικέρωνα, σύμφωνα με όσα διδαχθήκατε στο μάθημα XLIV (δεύτερο κείμενο που δόθηκε για μετάφραση);

β) Να αναφέρετε μέσα από το δοσμένο απόσπασμα ένα (1) γνώρισμα της σχέσης των τυράννων με τους γύρω τους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ:

Στα χρόνια του Κικέρωνα η λέξη «τύραννος» χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει αυτόν που επιβουλεύεται τη δημοκρατία ή ασκεί την πολιτική εξουσία σε βάρος του λαού και χωρίς τον παραμικρό ηθικό φραγμό.

Οι σχέσεις των τυράννων με το περιβάλλον τους:

είναι καταδικασμένες στην αμοιβαία καχυποψία, που αποκλείει τη δημιουργία δεσμών πραγματικής φιλίας και εμπιστοσύνης

ή

χαρακτηρίζονται από έλλειψη ηρεμίας και γαλήνης

(Μονάδες 2)

10. Να μεταφράσετε το κείμενο που ακολουθεί στα Ελληνικά.

Cum haec scribebam, res in extremum discrimen adducta erat. Tristes enim de Bruto nostro litterae portabantur. Me quidem non maxime turbabant. Ducibus nostris confidebam. In multis rebus honestatem desiderabam. Ea, si fuisset, iam rem publicam sanavissemus.

M. Tulli Ciceronis, *Epistulae, Ad Brutum*, II, 1 (διασκευή)

Λεξιλόγιο:

tristis: λυπηρός, θλιβερός

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ:

Όταν έγγραφα αυτά, η κατάσταση είχε οδηγηθεί σε έσχατο / εξαιρετικά μεγάλο κίνδυνο. Πράγματι / Διότι μεταφέρονταν θλιβερές επιστολές για τον δικό μας Βρούτο. Εμένα βέβαια δεν με τάραζαν / ανησυχούσαν πάρα πολύ. Εμπιστευόμουν τους / Είχα εμπιστοσύνη στους αρχηγούς μας. Σε πολλά πράγματα επιθυμούσα τιμιότητα. Αν είχε υπάρξει αυτή, ήδη θα είχαμε θεραπεύσει την πολιτεία.

(Μονάδες 10)

11. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στα Λατινικά.

Ενώ ο στρατός πολεμούσε με ανδρεία, πολλοί σύμμαχοι ήλθαν στη Ρώμη, για να βοηθήσουν. Αν και η δύναμή τους φαινόταν πάρα πολύ μεγάλη, εντούτοις οι εχθροί ήταν πιο έμπειροι από εκείνους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ:

Dum exercitus virtute (fortiter) pugnat, socii multi (complures) Romam venerunt ut subvenirent (qui subvenirent / causa ή gratia subveniendi / ad subveniendum / subventum). Etsi (Tametsi / Quamquam) eorum vis maxima videbatur, hostes tamen peritiores illis (quam illi) erant.

(Μονάδες 10)

- ΤΕΛΟΣ ΛΥΣΕΩΝ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ -